

Po prvej Benkovej prezentácii obrazov na rodnom Záhorí v roku 1984 v Záhorskom múzeu v Skalici pripravila Záhorská galéria v Senici v rámci cyklu výstav Umelci Záhoria v kurátorskej príprave PhDr. Štefana Zajička k spomínanému 120. výročiu narodenia Martina Benku prvú komplexnejšiu jubilejnú výstavu výberu z jeho celoživotného maliarskeho diela, ktorá bola slávnostne otvorená dňa 4. decembra 2008 za účasti prezidenta SR Ivana Gašparoviča, ďalej poslanca NR SR a predsedu Trnavského samosprávneho kraja Tibora Mikuša, primátora mesta Senica Ľubomíra Parížka a početného publika. V kultúrnom programe vystúpila ľudová hudba folklórneho súboru Skaličan pod vedením primáša Petra Michaloviča.

Výstava výberu maliarskeho diela Martina Benku je zostavená zo zbierok slovenských galérií, múzeí a hodonínskej galérie. Podáva celkový obraz vývoja Benkovho maliarskeho usilovania v časovom rozsahu štyridsať rokov, približne od roku 1910 až do roku 1950 a umožňuje domácemu publiku v jeho rodnom záhorskom regióne bližšie sa oboznámiť s jeho tvorbou stretávajúcou sa v súčasnosti s čoraz väčším záujmom odbornej, ale aj širšej verejnosti.

Náš rozhovor s maliarom, ilustrátorom, autorom tapisérií a monumentálnych diel Viktorom Holečkom

V piatok 24. októbra 2008 bola vo výstavných priestoroch Záhorského múzea v Skalici otvorená výstava Viktora Holečku Maľby, usporiadaná pri príležitosti životného jubilea autora. Výstava pozostáva z dvoch častí; výberu z maliarskej tvorby posledných dvadsiatich rokov a najnovšej tvorby. Kurátorom výstavy, ktorá trvala do 7. decembra 2008, bol riaditeľ Záhorskej galérie v Senici PhDr. Štefan Zajiček.

Viktor Holečko sa narodil 26. novembra 1938 v Košiciach. V rokoch 1954-58 študoval na Škole umeleckého priemyslu v Bratislave na oddelení keramiky u profesora Teodora Lugsu. Po jej ukončení pokračoval v štúdiu výtvarnej výchovy v rokoch 1958-1962 na Vysokej škole

Maliar Viktor Holečko. Foto: P. Michalovič

pedagogickej v Bratislave u profesora Eugena Lehotského. V roku 1960 sa začal venovať ilustrácii kníh a časopisov najmä pre deti a mládež, asi v polovici sedemdesiatych rokov i textilnej tvorbe art protisov a monumentálnej tvorbe. V roku 1971 bol prijatý za člena Zväzu slovenských výtvarných umelcov. Od tej doby pôsobí ako profesionálny výtvarník, umelec v slobodnom povolání. Bol členom Zväzu slovenských výtvarných umelcov (do 1990), v súčasnosti Slovenskej výtvarnej únie a Združenia výtvarných umelcov západného Slovenska.

Samostatne Viktor Holečko vystavoval viackrát v Bratislave (1974, 1987, 1988, 1989, 1990), Piešťanoch (1974, 1989), Banskej Štiavnici (1975), Trenčíne (1975), Stu-

Viktor Holečko: Studienka, pastel, 1986.

dienke (1979), Malackách (1980, 1982), Modre (1989), Senici (1989), Kolíne nad Rýnom (1990), Myjave (1990), Hradci Králové (1992), Holíč (2006). Realizované výtvarné práce Viktora Holečku možno vidieť na rôznych miestach, napríklad: 1974 – Art protis, Klubovňa IMKY, Bratislava, 1974 – Fontána Elitex, Nitra, 1975 – Keramická mozaika, IMKA, Bratislava, 1975 – Klasický tkaný gobelín, IMKA, Bratislava, 1976 – Sklenený objekt, TESLA, Bratislava, 1976 – Dom smútku, Jelka, 1977 – Kamenná mozaika na fasáde, Vzduchotechnické učilište, Nové Mesto nad Váhom, 1977 – Kamenná mozaika vo vstupnej hale, Vzduchotechnické učilište Nové Mesto nad

Váhom, 1982 – Reliéf v sobášnej miestnosti, Studienka, 1982 – Art protis v sobášnej miestnosti, Studienka, 1988 – Klasická kamenná mozaika, BAZ, Bratislava, 1988 – Hliníkový reliéf na fasáde, BAZ, Bratislava. Žije a tvorí v Studienke.

Čo ovplyvnilo vaše smerovanie k výtvarnému umeniu, ktoré smery, či štýly na vás najviac vplývali, ktoré sú vaše obľúbené osobnosti v umení, literatúre?

Svoje detstvo som strávil v prírodnom prostredí Lucia Bane a už počas školy som rád kreslil. Na radu pedagóga som si vybral umeleckopriemyselnú školu, prijali ma a s pomocou štipendia som vyštudoval. Počas štúdia ma oslovovali maľby Paula Cézanna, Vincenta van Gogha, Paula Gauguina. Páči sa mi umenie starých Chetitov a Egypťanov, monumentálne plochy ich plastik oprosté od detailov, ktoré by narúšali celkový výraz. V literatúre mám rád kritický realizmus Leva Nikolajeviča Tolstého a Jacka Londona. Myslím, že zo všetkých smerov sa dá poučiť. Nevieť však o tom, že by sa mi niektorý zo smerov v umení páčil natoľko, aby som sa ním nechal ovplyvniť. Pripúšťam, že zo zmesi smerov niektoré prvky podvedome na mňa vplývajú, ide tu pravdepodobne o súzvuk citov. Jediným prvkom, ktorým som sa vedome inšpiroval pri tvorbe pre deti, boli plastické japonské vrezávačky z papiera.

Ako hodnotíte svoje doterajšie dielo? Ktoré etapy svojej tvorby pokladáte za najúspešnejšie? Máte definované takéto kritériá z hľadiska osobného alebo z hľadiska verejnosti?

Hodnotiť dobu, v ktorej žijeme, je veľmi ťažké a pokusy o to sú do veľkej miery mylné. To isté platí o hodnotení vlastného diela, a preto to nechám na budúcnosť. Menované kritériá nemám, ale kritérium výtvarnej kvality adekvátne dnešnej dobe je mojou túžbou.

Monumentálna tvorba, veľkoplošné mozaiky. Išlo o vývoj spôsobu vyjadrenia alebo o možnosti?

Možnosť tvoriť monument je čťou každého výtvarného umelca. V dobe, keď som

ich tvoril, boli dané možnosti v ďaleko väčšej miere ako dnes, a tak sme sa mnohí chopili príležitosti. Mám realizovaných jedenásť monumentálnych diel. K najvýznamnejším patrí fasáda, ako aj dve klasické mozaiky v jednej z jedální dnešného Volkswagenu v Bratislave a fasáda budovy Vzduchotechnického učilišťa v Novom Meste nad Váhom.

Práci s knižnou ilustráciou a ilustráciami časopisov pre deti a mládež ste venovali dlhé obdobie. Môžete nám ho priblížiť?

Spočiatku som ilustroval časopisy pre deti a mládež vo vydavateľstve Smena a Mladé letá. Boli to Včielka, Zornička, Ohník, Kamarát a i., spolu asi 50 celočíslkových ilustrácií. Neskôr som začal pracovať aj pre Pedagogické nakladateľstvo v Bratislave a ilustroval som pre nich viac ako 30 titulov učebníc, napr. Slovenský jazyk pre 2. ročník základných škôl (1977).

V maľbe u vás nachádzame oleje, akvarely, pastely. Ktorá z techník vám je najbližšia? Čo ktorou stvárnujete?

Z techník je mi najbližší pastel. Veľkú časť ilustrácií som popri akvareli vytvoril pastelovou technikou. Väčšiu voľnosť tvorby mi umožňovali ilustrácie v časopisoch, v učebniciach boli možnosti pomerne ohraničené požiadavkami zadávateľa.

Uskutočnili ste mnoho výstav. Ako vnímate stretnutie a spätnú väzbu s návštevníkmi výstav? Oplyvňuje vás?

Ovplyvňovať sa nechám všetkým, čo je okolo mňa, pretože umenie je odrazom skutočnosti. Určite sa ale nenechám ovplyvniť žiadnym jednotlivcom, aj keby bol akokoľvek fundovaný.

Ste rodákom z východného Slovenska. Ako ste si navykli na Záhorie? Čo vás najviac oslovilo v záhorskom prostredí a u záhorských obyvateľov?

Na Záhorie som si nemusel zvykať, pretože Studienka je v tak krásnom prostredí, že som tu našiel to, čo som nechal na Východe. A ľudia sú tu jednoduchí, ale v tom je ich múdrosť, z ktorej čerpám.

Viktor Holečko: Ilustrácia k rozprávke M. Ferku O vtákovi, čo slnko zatienil.

Ako vás prijala rázovitá záhorská obec Studienka?

Spočiatku som bol cudzí, čo bola pravda, ale postupne behom krátkej doby som sa stával jedným z nich. Teraz po 31 rokoch som ich.

Udržiavate kontakty so Združením západoslovenských umelcov. Kedy ste sa stali členom a čo vám to prináša?

Po zrušení Zväzu výtvarných umelcov Slovenska som sa stal členom Združenia výtvarných umelcov západného Slovenska. Zúčastňujem sa kolektívnych výstav organizovaných združením. Jedno volebné obdobie som bol aj členom výboru tohto združenia.

Aký je váš vzťah k prírode? V dielach ju máte zachytenú v tých najjemnejších

Viktor Holečko: Vo vysokej tráve, 96 x 106 cm, olej.

variáciách a detailoch.

Už to, že po dvadsiatich dvoch rokoch strávených v Bratislave som sa odsťahoval do kúzelnej Studienky, naznačuje veľa o mojom vzťahu k prírode. Bolesť sa ma dotýkajú niektoré necitlivé zásahy spoločnosti ľudí do prírody, predovšetkým z vyspelejších častí zemegule. Tento bôľ sa prejavuje v mojej tvorbe nadnesenými prejavmi glorifikácie prírody ako túžby po vyvážení činnosti človeka vo vzťahu k prírode.

Z vašich diel vyžaruje harmónia, pohoda a pokoj. Tvoríte, len ak máte tieto aj vo vašom živote, alebo to dokážete nezávisle od svojho naladenia?

Vo svojich prácach zobrazujem svoje predstavy ideálneho stavu, ktorý nemusí zodpovedať skutočnosti. Za určitých okolností sa dá tvoriť aj v horšej nálade, ale myslím, že je to potom na týchto prácach vidieť.

Vaše súčasné radosti, plány do budúcnosti, želania a túžby?

Radosti je stále menej. Plány nezvyknem vyslovovať nahlas z obavy, že by sa nemuseli naplniť. To však neznamená, že žiadne nemám. Mojim najväčším želaním je zostať zdravým.

Životné krédo?

Byť pokorný vo vzťahu k prírode a nepokorovať ju. Bol by som rád, keby si človek uvedomil, aký je malý a aký nebezpečný.

K životnému jubileu vám blahoželáme a prajeme pevné zdravie, veľa šťastia, pohody, spokojnosti, tvorivého elánu a úspechov.

Za rozhovor ďakuje Viera Drahošová

Zmeny druhovej skladby rýb v rieke Morave

DUŠAN VALACHOVIČ

Od nepamäti mali ryby význam pri zaobstarávaní dennej poživne obyvateľom osídľujúcim Záhorie. Veľmi priaznivé podmienky trvali do začiatku 19. storočia. Vzhľadom k riedkemu osídleniu bola spotreba rýb menšia. Ľudia nepoznali hromadné spôsoby lovu, mali nedokonalé náradie. Toky neboli znehodnocované znečisťovaním z tovární, z poľnohospodárstva a sídiel. Úpravy tokov v podstate neexistovali. V tomto období nebol dôvod na existenciu rybárskeho hospodárenia (nezarybňovalo sa vysadzovaním násad, neexistovala doba ochrany), zachované prírodné podmienky umožňovali dostatočnú reprodukciu rýb.

Od začiatku 19. storočia hospodársky a priemyselný vývoj zhoršil pomery v tokoch. Na tokoch sa vykonávajú regulácie, ktoré spôsobujú úbytok útočísk rybám a zhoršenie podmienok pre prirodzený výter. Rozvoj priemyslu zvyšuje znečisťovanie